(р. 993)

Пішов Володимир у наші Карпати,
Пішов він карпатських хорват воювати.

Не довго, мабуть, він війну ту тягнув
І вчасно до Києва з військом вернув.

Тривожнії вісті зі сходу прийшли:
Ідуть печеніги по той бік Сули.

Пішов Владимир проти них у поході,
Зустрів їх над Трубежем на самім броді.

І став Володимир по сей бік ріки,
По той печеніги стоять, як дрюки.

Не сміють ні ті на тамтой бік іти,
Ні сі на сім боці шукати мети.

Ось князь печенізький приїхав к ріці,
До Володимира слова рік отсі:

"Пусти свого мужа, сильнішого в вас,
А я пущу свого, хай борються враз.

Як твій муж мойого на землю звалить,
Три роки не будем мечем вас цвілить,
А будемо вашу побіду хвалить.

А як наш муж вашим об землю ударить,
То будем три роки вас парить і жарить".

Поїхав у табір князь Володимир,
По табору шле кликуна не на пир,

А з окликом: "Хай тут зголоситься муж,
Щоб був з печенігом боротися дуж!"

По таборі кликав кликун сім годин,
Та муж на той клик не озвавсь ні один.

А другого дня князь на брід погляда:
Стоїть на тім боці ворожа орда,

Се свойого мужа вони привели,
Та наші охочого ще не знайшли.

Вельми зажурився князь Володимир:
"Невже не знайдеться й у нас богатир,

Що міг би в борню з печеніжином стать,
І нам доведеться тут кров проливать?"

Та ось старий вояк приходить один
І мовить: "Та, княже, у мене там син

При домі найменший, а я з чотирма
Тут в війську, а шостого в мене нема.

А в того найменшого дивна снага:
З ким стане бороться, всіх перемага.

Із старших, бач, кождого він переміг,
Його ж побороти ніхто з них не міг.

Раз якось на нього за щось я пеняв,
А він в руках шкіру воловую мняв, —

Розсердився він — тямлю се й дотепер! —
І шкіру волову руками роздер".

Дуже втішився князь, вчувши диво таке,
І по парубка шле він посольство прудке.

Зараз там три кінні із братьм[и] почвалали,
Молодого борця на другий день примчали.

І сказав йому князь, яке лихо напало.
Відповів молодий: "Коб на тім лише стало!"

Та хто зна, може, сила ще в мене мала...
Чи нема тут міцного, буйного вола?

Може, я перед вами ще пробу зроблю:
Чи він кине мене, чи я йго переб'ю?"

Знайшли вола, що був найдужчий зі всіх,
І він роздразнив його як тільки міг,

Ще й гарячим гвоздем велів ззаду впекти,
І погнався на нього віл, мов до мети.

Та він близько до себе вола допустив
І одною рукою за ріг учепив,

А другою за шкіру понижче карку,
І вмить силу свою показав він таку,

Що одною рукою в вола ріг відірвав,
А другою шмат шкіри із м'ясом зідрав.

І сказав Володимир, здивований тим:
"Ну, ти, певно, потрафиш боротися з ним".

Другий день печеніги прийшли над ріку
І гукать почали: "Що, нема нам знаку?

Ще нема в вас борця? Наш уже тут наспів".
Та Владимир в ту ніч всім зброїться велів.

На сей бік печеніги свойого борця
Привели — превеликого, страх, молодця.

А ось вийшов і Володимирів борець —
"От ще хлистик! —сказав печеніг-молодець. —

В одну руку тебе я візьму й задам хлосту!"
Й засміявся, бо рус був середнього росту.

І розміряли пляц між обома полками,
І зійшлися ті два й обнялися руками;

І не встиг печеніг ні зирнуть, ні дихнуть,
Затріщали у нього всі ребра і грудь,

І роззявився рот, очі кров'ю зайшли,
І мертвого його рус поклав на земли.

Закричали від радості руські полки,
Печеніги метнулися вбрід до ріки,

Але руські полки брід тельмом прочвалали,
Печенігів рубали, топтали й прогнали.

Володимир борця в радощах обіймав,
Над тим бродом і город міцний заснував,

А на пам'ять, що рус славу тут перейняв
В печеніга, назвав місто Переяслав.

І великим старшим зробив того борця,
Щедро надгородив і братів і вітця.

Писано д[ня] 26 цвітня 1914.

Літописний текст сього оповідання виглядає ось як (ст. 89-90):

Иде Володгмиръ на Хорваты.
Пришедшю же ему с воины хорватской,
И се Печенhзh придоша по оной сторонh от Сулы,
Володимеръ же (иде) противу имъ.

И оустphтh на Трубеши на1 броду,
Кдh нынh Переяславль,
И ста Володимеръ на сеи странh,
Печеньзh на онои.

И не смhяху си на ону сторону2,
И они на сю сторону.
И приhха князь печенhскыи к phцh,
И возва Володимира и рече ему:

"Пусти ты свои мужь, а я3 свои, да ся борета.
Да аще твои мужь оударить моимъ,
Да не воюємь ся за три лhта и разидемь4 ся разно, —

Аще ли нашь мужь ударить вашимъ,
Да воюємь за три лhта".

Володимеръ де пришедъ в товары,
Посла по товаромъ бирича гля:
"Hhту тh ли такаго мужа,
Иже бы ся ялъ с Печенhжаниномъ брата ся?"

И не обрhте ся (никто) никдhже.
И заоутра приhхаша Печенhзh,
А свои мужь приведоша,
А наших не бысть.

И поча тужити Володимhръ,
Посылая5 по всимъ воемъ своим;
И приде единъ мужь старъ к нему,
И рече ему: "Княже,

Єсть оу мене единъ снъ дома меншии,
А сь четырми есмь вышелъ (на воину),
А онъ дома от дhтьства си своего, —
Hhсть кто имъ оударилъ.

Єдиною бо ми сварящю,
Оному же мнущю оусмиє6,
И разгнhва(въ) ся на мя
Преторже черевии руками".

Князь же слышавъ и радъ бысть,
И посла по нь борзо.
И приведоша и ко князю,
И князь повhда ему вся.

Сьи же рече: "Княже, не вЪмь,
Могу ли сн(ести) его?
Да искусите мя (первоє)!
Нhтуть ли вола велика и силна?"

И налhзоша волъ силенъ,
И повелh раздражити вола,
И возложи (на)нь желhзо горяче,
И пустиша вола, и побhже волъ мимо нь.

И похвати вола рукою за бокъ,
И выня кожю с мясы, єлико єму рука я.
И рече ему ВолодимЪръ:
"Можеши ся с нимь борити".

И на завьтрhє придоша Печенhзh,
И почаша звати: "Вhльможе се нашь доспhлъ?"
Володимеръ же повелh той ночи
(Воємъ своимь) облhщи ся въ оружьє.

И выпустиша Печенhзh мужь свои,
И бh превеликъ зhло и страшенъ;
И выступи мужь Володимhрь,
И възрhвъ Печенhжинъ и посмhя ся, —
Бh бо средний тhломъ.

И размhривше межи обhима полкома,
И пустиша я к собh, и яста ся крhпко,
И оудави Печенhжинина в руку до смрти,
И оудари имь о землю.

И вьскликоша Русь, а Печенhзh, побhгоша,
А Русь погнаша по нихъ chкуще h, и прогнаша их.

Володимѣръ же рад бывъ и заложи городъ на броду томъ,
И нарче Переяславль, зане перея славу7 отрокъ.

Володимеръ же великомь мужемь
Створи того и отца его.
Володимиръ же възврати ся вь Кієвь
С побѣдою и славою великою.

Найближчу схожість із отсим прегарно обробленим оповіданням нашого літопису знаходимо в біблійнім оповіданні про двобій філістинського велетня Голіафа з "отроком", молодим гебрейським пастухом Давидом. Подаю тут те оповідання також у поетичній формі:

У ті часи, коли Саул володарем Ізрайля був,
Він з філістинами рік у рік завзятую війну тягнув,

Напали філістини раз Шоко, юдейськую країну;
Їм в зустріч обсадив Саул Теребінтовую долину.

З одного боку на горі полки філістимлян стояли,
З другого ізраїльськії, долину ж між собою мали.

Із табору філістимлян войовник вийшов Голіат,
Високий був на шість локот, а родом був із міста Гат.

На голові він шолом мав спижевий, а на тілі в нього
Спижевий панцир був, ваги більш сотнара цілого.

Мав наголінники спижеві на негах, а на плечах
Наплічник був завішений спижевий ворогам на страх.

А списа держално його вгрубшки було, як грубий паль,
А вістря списа важило дванадцять фунтів — сама сталь.

Йшов щитоносець перед ним. Перед ізраїльтянами
Він зупинився й викликать такими їх почав словами:

"Чого ж ви вийшли і ось тут, немов до битви, поставали?
Ось я вам, філістин! А ви Саула слугами всі стали.

Знайдіть такого між собою, що проти мене вийти годен!
А як він вийде й ми оба поборемось оден-на-оден.

Як пер[ем]оже він мене і вб'є, ми будем вам служити,
А як я вб'ю його, то ви в неволі нашій мете жити".

А як ніхто з ізраїльтян на те нічого не відрік,
Він кликнув знов: "Габру, агов! Нехай знайдеться чоловік

Між вами, щоб зо мною став відважно до двобою,
То ми сьогодня й завтра вас усіх полишимо в спокою".

Чув се Саул і вся його дружина, до війни готова,
Та всіх обняв їх страх, ніхто не відповів одного слова.

Жив у той час у краю Юди Ішаія Ефратіт,
Тоді вже чоловік старий, підійшлих літ,

Він вісім мав синів, з яких найстарші три
В Саула війську теж свої поставили шатри.
Найстарший Еліаб звався, а другий Абінадаб,
А третій Шамма, — кождий там голодував і зяб.

Найменший Давид. Коли найстарші воювали,
Він пас вітцівські череди, що в горах кочували.

І мовив Ішаій одного дня Давиду, сину свому:
"Візьми сю міру сочевиць варених з мого дому.

І десять ось хлібів, і сира десять плесканок,
І занеси братам аж там, де теребінтовий горбок.

Віддай се зверхнику для них і розпитай самих,
Як їм поводиться, і знак щоб ти приніс від них".

Покинув череду Давид на інших сторожів,
А вранці вирушив на місце бою до братів.

А як на місце те з хлібами й живністю прибув,
Четвертий день уже від того дня минув,

Коли уперве виступив могутній Голіат,
І не вгавав щодня противника до бою визивать.

Стояло військо ізраїльське вже у бойових рядах,
Коли Давид із живністю до табору надтяг.

Віддавши завідателю все те, що для братів своїх
Привіз, він між ряди відвідать їх побіг.

І поки з ними розмовляв та про здоров'я їх питав,
Знов Голіаф філістянин перед рядами своїх став.

Звичаєм своїм найсмілішого на двобій кликав він, —
Та що втікав від нього кождий, слав їм лайку наздогін.

Чув се Давид і бачив се і став у земляків питать:
"Що се за муж, чого кричить, і чом усі вони мовчать?"

І відповів йому один з ізраїльтян. "Та от, сей муж
Звесь Голіаф, він філістин, а так кричить, бо вельми дуж.

Вже п'ятий день одного з нас на двобій визиває він,
Та гонить страх кождого з нас, а він шле лайку наздогін.

Володар наш уже велів по краю всім оголосить:
Хто вб'є його у двобою, той всього матиме досить:

Достатком збагатить його або надасть високу власть,
А як захоче, то й дочку свою за нього дасть".

Се чуючи, до зібраних промовив голосно Давид:
"Та хто ж той необрізаний, що Ізраїля ганьбить?

Невже ніхто з Єгови слуг супроти нього стать не міг?
Коли не стало духу в вас, готов один я стать за всіх".

На се промовив Еліаб, найстарший брат його, нерадо:
"Чого тебе тут принесло? І на кого лишив ти стадо?

Легкодух ти і вітрогін! Все щось тобі пустеє сниться!
Того, мабуть, сюди лиш біг, аби на битву подивиться".

Давид сказав: "Отець прислав мене для вашої потреби,
А те, що я до сих сказав, сказав до них, а не до тебе".

Не мовлячи нічого більш, Давид у руку бук узяв,
П'ять камінців гладких знайшов в потоці і в торбину вклав,

І пращу держачи в руці, пішов напроти філістина.
Сей, бачачи його, спитав у чури: "Що се за дитина?"

А як наблизився Давид, рік Голіаф: "Куди грядеш?
А що то, чи я пес тобі, що з бучком ти на мене йдеш?"

На те Давид сказав: "Іду з тобою стати до двобою,
Щоб доказать тобі, що ані раз нема страху в мені перед тобою".

"Та кроть же мать твою! Малий, чи ти здурів? —
Сердито велетень та грізно відповів. —

Та я ж тебе сей час на штуки посічу,
А м'ясо й кісточки на жир воронам розмечу".

На те йому Давид ні слова не сказав,
Лиш миттю камінець один із торби взяв,

На пращу положив і свиснув, замахнув,
Гостинця велетню в саме чоло дмухнув.

І камінь проламав чоло і в голові застряг умить, —
І ось препишний Голіаф, мов дуб повалений, лежить.

Давид прибіг тоді і з піхви в нього витяг меч,
І для безпеки голову йому відсік від плеч.

Тоді відкинув меч до велетневих ніг,
Ухопив голову і з нею до своїх побіг.

Дивився здалека Саул на все те діло,
Як пастушок малий ішов до Голіафа сміло.

А як від камінця враз велетень на землю впав,
У воєводи свого Абнера Саул, дивуючись, спитав:
"Се що таке? Чи ти його туди послав?"

Відмовив Абнер: "Свідок бог, мій пане, —
Не знаю, хто він. Та він зараз тут ось стане".

І як лише Давид між військом опинився,
То Абнер назустріч до нього поспішився.

Перед володарем Давид негайно став, —
І дивувавсь Саул і хлопця запитав:

"Хто ти і відки ти?" Давид на се одвітив:
"Я син твого слуги Ішаї Бетлегеміти".

Писано д[ня] 11 мая 1914.

І тут, як при оповіданні ч. XXI, не маємо потреби допускати літературну запозику пізнішого оповідання від давнішого ані подавати в сумнів історичність одного й другого. Ні в однім, ні в другім нема нічого такого, що не було би можливе в дійсності. При всій схожості многих подробиць та самої основи обох оповідань бачимо також деякі досить важні різниці, а головно ту, що молодий, малосилий пастух старогебрейського оповідання в староруському замінений молодим, але незвичайним силачем. Щоправда, гебрейська традиція пізніших часів надала Давидові надзвичайну силу, бо заставила його в розмові з Саулом перед стрічею з Голіафом хвалитися, що коли на його стадо нападе лев або тигр, він зараз біжить і палицею вбиває хижого звіра. Сю подробицю, як і деякі інші в тім біблійнім оповіданні, я пропустив у своїй пе[ре]робці, вважаючи їх пізнішими додатками, що затемняють основу старого оповідання.

Писано д[ня] 25 мая 1914.
1 Р[укопис]: над.
2 Р[укопис]: стосторону.
3 Над сим словом у р[укопису] дописано: из.
4 Р[укопис]: разииодоша.

5 Р[укопис]: у рядку перечеркне[не] сля.

6 Р[укопис]: се слово в тексті замазано, а збоку коло хрестика дописано: кожу.

7 Р(укопис): славь.